दैनिकम् ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता

पञ्चाङ्गम्
अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्धः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् माघकृष्णद्वादशी
माघ 02 प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-5 ■ वर्ष-5 ■ अङ्क-84 | 1 | जनवरी 15, 2026 | Website- www.himsanskritam.com | Email-himsanskrit@gmail.com

2 राज्यसर्वकार राज्ये पोषणनीतिं निर्मास्यति, कण्डाघाटस्थितां संयुक्त-परीक्षण-प्रयोगशालां च विश्वस्तरीयां करिष्यति- मुख्यमन्त्री सुक्खुः

3 श्रीअरविंदसंस्कृतमहाविद्यालये करसोगे हिमाचल-संस्कृत-अकादमी-द्वारा कार्यक्रमः आचरितः

5 अखिलभारतीयब्राह्मणसमाजस्य मध्यप्रदेशस्य प्रदेशाध्यक्षैः पुष्पेन्द्रमिश्रैः प्रथमपुरस्कारः प्रदत्तः

कृषकाः राष्ट्रनिर्माण सशक्त-सहभागिनः सन्ति, तेषां प्रयासैः च आत्म-निर्भर-भारताभियानं सशक्तं भवति - प्रधानमंत्री नरेन्द्रमोदी

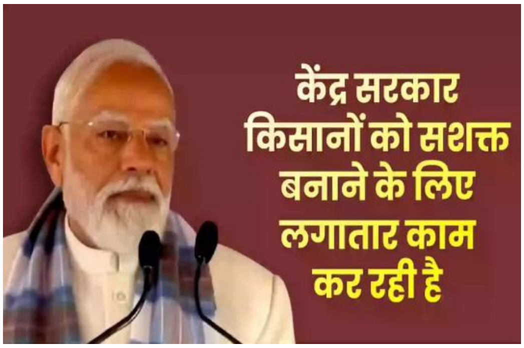

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अकथयत् यत् कृषकाः राष्ट्रनिर्माणे सशक्तसहभागिनः सन्ति, तेषां प्रयासैः च आत्मनिर्भरभारताभियानं सशक्तं भवति। श्रीमोदी उक्तवान् यत् केन्द्रसर्वकारः कृषकाणां सशक्तिकरणाय प्रतिबद्धो वर्तते, अथ च एतदर्थम् अजस्रं प्रयासं कुरुते। श्रीमोदी अद्य सूचना-प्रसारण-राज्य-मन्त्रिणः डॉ.एल. मुरुगनस्य आवासे आयोजिते पोंगलसमारोहे अकथयत् यत् पोंगलपर्व जीवन्ततमिल-संस्कृतेः प्रकृत्या सह च तस्य युक्ततायाः उत्सवः अस्ति। प्रधानमन्त्री मोदी अकथयत् यत् पोंगल-उत्सवः प्रकृत्या परिवारेण समाजेन च सह संतुलन-स्थापनस्य मार्गः प्रशस्तीकरोति। श्रीमोदी अकथयत् यत् पोंगल इति पर्व सम्प्रति वैश्विकपर्वत्वेन संजातम्, अथ च इदं कृषकैः कृतस्य श्रमस्य सम्मानं संसूचयति। श्रीमोदी उक्तवान् यत् इदं पर्व पृथिवीं सूर्यं च प्रति कृतज्ञताभिव्यक्तेः अवसरः अस्ति।

जनाः लोहडी-मकरसंक्रान्ति-माघबिहू-पोंगलसदृशानाम् उत्सवानां हर्षोल्लासे निमग्नाः दृश्यन्ते- प्रधानमन्त्री

सम्प्रति देशस्य अन्येषु क्षेत्रेषु विद्यमानाः जनाः अपि लोहडी-मकरसंक्रान्ति-माघबिहू-पोंगलसदृशानाम् उत्सवानां हर्षोल्लासे निमग्नाः दृश्यन्ते। एते उत्सवाः एकभारतं श्रेष्ठभारतम् इत्यस्य भावनां दृढीकुर्वन्ति । प्रधानमन्त्री मोदी कथितवान् यत् पोंगलोत्सवः जनान् प्रेरयति निर्दिशति च यत् जनाः प्रकृतिं प्रति कृतज्ञभावं सदैव जीवनशैल्यामेव सम्मेलयेयुः । श्रीमोदी उक्तवान् यत् प्राकृतिक संसाधनानां संरक्षण-दायित्वं जनतायाः दायित्वम् अस्ति। प्रधानमन्त्रिणा इदमपि कथितं यत् भविष्यति काले मृदायाः गुणवत्ता सुरक्षिता स्यात् अपि च जलसंरक्षणस्य संसाधनानाञ्च समुचितोपयोगः स्यादिति वर्तमानकालिकी आवश्यकता वर्तते। श्रीमोदिना कथितं यत् मिशल-लाइफ इत्यस्य अन्तर्गतं एकः वृक्षः मातुः नाम्नः स्यात् अथ च अमृतसरोवरः इत्येतादृशाः उपक्रमाः ऐक्यभावनां वर्धयन्ति। प्रधानमन्त्री मोदी अवदत् यत् तमिल-संस्कृतिः समग्रे देशे मानवतायाः सामूहिक-न्यासत्वेन वर्तते। तमिलसंस्कृतौ कृषकाः जीवनस्य आधारत्वेन मन्यन्ते। तमिलसंस्कृतिः विश्वस्य प्राचीनतम-सभ्यतासु संस्कृतीषु च अग्रगण्या वर्तते अपि च इयं संस्कृतिः नैकाः शताब्दीः परस्परं संयोजयति, इतिहासात् शिक्षते अथ च वर्तमानं भविष्यत्कालं प्रति नयति। श्रीमोदिना इदमपि कथितं यत् तमिलसंस्कृतेः प्रेरितं भूत्वा भारतं स्ववंशानुक्रमेण रिक्थेन च शक्तिं प्राप्नोति, अपि च नवीनाः सम्भावनाः प्रति च प्रशस्तीकरोति ।

भारत-देशेन ईरानदेशे स्थिताः स्वनागरिकाः संसूचिताः यत् ते वणिज्यिक-विमानानाम् अन्येषाञ्चोपलब्ध परिवहन-साधनानाम् उपयोगं कृत्वा यथाकथञ्चित् ईरानदेशं परित्यजेयुः।

हिमसंस्कृतवार्ताः - भारत-देशेन स्वनागरिकाः संसूचिताः यत् ते ईरानदेशात् वणिज्यिक-विमान ०ः अथवा उपलब्धानाम् अन्येषां परिवहन-साधनानाम् उपयोगं कृत्वा ईरानदेशं परित्यजेयुः। तेहरान स्थितेन भारतीयदूतावासेन जनानां साहाय्यार्थं दूरभाषासङ्ख्याः अपि प्रकाशिता अस्ति सा च वर्तते नव अष्ट नव एकम् द्वि अष्ट एकं शून्यं नव एकं एकं पञ्च सहाय्यार्थं दूरभाषं कर्तुं शक्नुवन्ति, अथ च दूतावासेन सह इत्यनया CONS.TWHRAN-@MEA.GOV.IN इति अणुसङ्केतेनापि सम्पर्क कर्तुं शक्नुवन्ति।

पूर्वसैनिकाः राष्ट्रिय-चैतन्यस्य जीवन्तस्तम्भाः सामूहिक-साहस्य च प्रतीकाः आगामि-वंशानुक्रमस्य च कृते प्रेरणास्रोतोभूताः सन्ति - रक्षामंत्री राजनाथसिंह

हिमसंस्कृतवार्ताः - रक्षामन्त्री राजनाथसिंहः अवदत् यत् पूर्वसैनिकाः राष्ट्रिय-चैतन्यस्य जीवन्तस्तम्भाः सामूहिक-साहस्य च प्रतीकाः आगामि-वंशानुक्रमस्य च कृते प्रेरणास्रोतोभूताः सन्ति। सशस्त्रबल-पूर्व-सैनिक-दिवस-अवसरे नवदेहल्यां श्रीसिंहः अवदत् यत् पूर्वसैनिकाः राष्ट्र-निर्माणस्य च प्रत्येकं अवसरे योगदानं यच्छन्ति, अनेन सहैव अनुशासन-नेतृत्व-साहस-सदृशैः गुणैः समाजस्य मार्गदर्शनं कुर्वन्ति। रक्षामन्त्रिणा इदमपि कथितं य त् पूर्वसैनिकानां गणवेशस्य वर्णः कार्यस्थलं च कामं परिवर्तेत पुनरपि तेषु देशभक्तिः सेवाभावना च सदैव तथैव भवति। श्रीसिंहः पूर्वसैनिकान् साग्रहं निवेदितवान् यत् ते स्वीयानुभवानां माध्यमेन युवजनानां मार्गदर्शनं कुर्युः, अपि च अग्निवीरेभ्यः युवसैनिकेभ्यश्च च समुचितदिशाः प्रदद्युः। अन्ते च रक्षामन्त्री पूर्वसैनिकान् उद्दिश्य इदमपि अकथयत् यत् आवश्यकतायां सत्यां ते आपात-परिस्थितौ नागरिकप्रशासनसहयोगार्थं सदैव सन्नद्धाः भवेयुः।

थाईलैंड्-देशे संचाल्यमान-रेलयाने निर्माणकार्ये संलग्नस्य क्रेन इत्यस्य पतनेन

नवविंशतिः जनाः मृताः, पञ्चषष्टिः जनाः च व्रणिताः

हिमसंस्कृतवार्ताः - थाईलैंड्-देशे संचाल्यमान-रेलयाने निर्माणकार्ये संलग्नस्य क्रेन इत्यस्य पतनेन नवविंशतिः जनाः मृताः, पञ्चषष्टिः जनाः च व्रणिताः। रेलयानं बैंकॉक-नगरात् उत्तरपूर्विक्षेत्रं प्रति गच्छति स्म, नखोन-राचसीमा-प्रान्तस्य सिखियो जनपदे एषा घटना संजाता। दुर्घटनायाः समये नौकायां पञ्चनवत्यधिकमेकशतं यात्रिणः आसन्।

सुभाषितम्

एक एव महान्दोषो,
भवतां विमलं कुले।
लुम्पन्ति पूर्वजां कीर्तिं,
जाता जाता गुणाधिकाः।।
-महासुभषितसंग्रह

अर्थात्- केवल एक ही महान् दोष समाज में प्रसिद्ध और सम्मानित कुलों में होता है और पूर्वजों द्वारा अर्जित ख्याति तथा गुणों की परम्परा जिस के कारण वे प्रसिद्ध थे, धीरे धीरे नष्ट होने लगती हैं।

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमसंस्कृतवार्ताः
हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता
१०० ₹
One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.
7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुध्दीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवाहरसङ्केतः-१७७१११
सङ्केतः- प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

सेनाप्रमुखः उपेन्द्रद्विवेदी नवदेहल्यां राष्ट्रिय-कैडेट-कोर-एन.सी.सी इत्यस्य गणतंत्रदिवस-पदसंचलन-शिविरं षडविंशत्यधिकद्विसहस्रं सम्बोधितवान्

सेनाप्रमुखः उपेन्द्रद्विवेदी प्रोक्तवान् यत् आपरेशन-सिन्दूरम् इति देशस्य संकल्पस्य संयमस्य च किंचित् निर्णायकं प्रदर्शनम् आसीत्, येन च सशस्त्रबलानां नैतिकशक्तेः कुशलोत्कृष्टतायाः च प्रदर्शनम् अभवत्। सेनाप्रमुखः उपेन्द्रद्विवेदी नवदेहल्यां राष्ट्रिय-कैडेट-कोर-एन.सी.सी इत्यस्य गणतंत्रदिवस-पदसंचलन-शिविरं षडविंशत्यधिकद्विसहस्रं सम्बोधयन् तथ्यमिदं समुद्घाटितवान्।

राज्यसर्वकार राज्ये पोषणनीतिं निर्मास्यति, कण्डाघाटस्थितां संयुक्त-परीक्षण-प्रयोगशालां च विश्वस्तरीयां करिष्यति- मुख्यमन्त्रीः सुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ताः शिमला। बुधवासरे मुख्यमन्त्रीः सुखविन्द्रः सिंहः सुक्खुः स्वास्थ्य- सुरक्षा- नियमन- विभागस्य समीक्षासभायाः अध्यक्षतां कृत्वा अवदत् यत् राज्यसर्वकारा राज्ये पोषणनीतिं निर्मास्यति। अस्याः नीत्याः मुख्योद्देश्यः बालानां, किशोरीणां, गर्भवतीनां धात्रीमातृणां सहितं सर्वेषां संवेदनशीलवर्गाणां कृते सम्यक्- सन्तुलितं पौष्टिकं च आहारं समयबद्धतया प्रभावशीलरीत्या च उपलब्धं कर्तुम् अस्ति।मुख्यमन्त्रीः अवदत् यत् विभागस्य कण्डाघाटस्थितं संयुक्त- परीक्षण- प्रयोगशालां विश्वस्तरीयैः उच्चस्तरीय- प्रौद्योगिकीयैः साधनैः सुसज्जितां करिष्यते, येन सूक्ष्मः, सटीकः च विश्लेषणः तथा कार्यदक्षता सुनिश्चिता भविष्यति। तेनोक्तं यत् खाद्यपदार्थानां गुणवत्तायाः तथा समयोचित- परीक्षणस्य सुनिश्चित्यर्थं प्रथमचरणे बद्दी, मण्डी, काङ्गड़ा, शिमलानगरेषु च क्षेत्रीय-प्रयोगशालाः स्थाप्यन्ते।द्वितीयचरणे सर्वेषु जनपदेषु अपि एतादृश्यः प्रयोगशालाः उद्घाट्यन्ते। सुक्खुः अवदत् यत् राज्ये पोषण- निरीक्षणप्रणाली अधिकं सघनीकृता करिष्यते। खाद्यपदार्थानां परीक्षणं सुनिश्चित्य तेषु विद्यमान- पोषकतत्त्वानां प्रोफाइलिङ्ग, मानचित्रणं (मैपिङ्ग) क्रियते। विभागं प्रति तेन निर्देशः दत्तः यत् सार्वजनिक- वितरण- प्रणाली, आङ्गनवाडी, मध्याह्न- भोजन- योजना इत्यादिषु प्रदत्तानां खाद्यानाम् अपि कालान्तरं परीक्षणं क्रियताम्। मुख्यमन्त्रीः अवदत् यत् परीक्षणार्थं, जनजागरूकतायै, क्षमताविकासाय, प्रशिक्षणाय विभागेन चलितवाहनानां (मोबाइल-वैन्स) उपयोगः क्रियेत, येन सर्वेषु जनपदेषु विभागस्य कार्यप्रणाली अधिकं सुदृढा भविष्यति। तथैव विभागस्य कार्यप्रणालीं सुगमां समयबद्धां च कर्तुं नवीनतम- सूचना- प्रौद्योगिकेः उपयोगः, सर्वासां प्रक्रियाणां डिजिटलीकरणं सुनिश्चितं कर्तुं निर्देशः दत्तः। खाद्य-पदार्थ-सैम्पल-ग्रहणं, परीक्षणफलानि च सहितं सर्वासां प्रक्रियाणां डिजिटल-निष्पादनार्थं राज्य-पोर्टलस्य विकासाय अपि निर्देशः दत्तः। राज्य-पोषण- दत्तांश- आधारः (स्टेट न्यूट्रिशन डेटाबेस) अपि निर्मातव्य इति तेनोक्तम्।मुख्यमन्त्री अवदत् यत् खाद्यपदार्थेषु पोषकतत्त्वानां न्यूनता तथा कीटनाशकानां प्रभावेण जनानां मध्ये रोगाणां वृद्धिः दृश्यते। राज्यसर्वकारा एतयोः विषययोः गम्भीरतया विचारं कृत्वा समाधानाय प्रयासं करोति। तेनोक्तं यत् एतदर्थं राज्ये प्राकृतिककृषेः प्रोत्साहनं क्रियते तथा तया सम्बद्धाः कृषकाः विविधयोजनाभिः लाभान्विताः क्रियन्ते। सुक्खुः अवदत् यत् राज्यसर्वकारा स्वास्थ्यक्षेत्रे निरन्तरं सुदृढं करोति। स्वास्थ्य- शिक्षाक्षेत्रे विश्वस्तरीय-मापदण्डाः स्वीक्रियन्ते। प्रत्येकस्मिन् चिकित्सा-महाविद्यालये आइसीयू स्थाप्यन्ते, चिकित्सालयेषु च विश्वस्तरीयः चिकित्सक- रोगी- अनुपातः अनुसृतः क्रियते।अस्यां सभायां डीडीटीजी- निदेशकः डॉ. निपुणः जिन्दलः, स्वास्थ्य-विभागस्य विशेषसचिवः अश्वनी शर्मा, स्वास्थ्य- सुरक्षानियमन- निदेशकः जितेन्द्र सञ्जटा, वरिष्ठ- अधिकारिणः उपस्थिताः आसन्।

"मोदीयुगे भारतस्य आर्थिक-सशक्तिकरणम्" सांसदस्य सिकंदरकुमारस्य पुस्तके प्रगतेः कथा अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः- नवदेहली। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी डिजिटलसंपर्कस्य दृष्ट्या ग्रामान् नगरैः सह समं कृतवान्। २०१५ तः २०२१ पर्यन्तं ग्राम्य-अन्तर्जाल-प्रवेशः २०० प्रतिशतं वर्धितः अस्ति। २०२४ तमे वर्षे ९५.१५ प्रतिशतं ग्रामेषु अन्तर्जाल-प्रवेशः भविष्यति, सम्प्रति प्रायः ४० कोटि- ग्रामीण- निवासिनः अन्तर्जालस्य उपयोगं कुर्वन्ति देशस्य ९५४.४० मिलियनं अन्तर्जाल- उपयोक्तृणां मध्ये ३९८.३५ मिलियनं ग्राम्यक्षेत्रेषु निवसन्ति। भारतनेट परियोजनायाः कारणात् २,१३,००० पंचायता ऑप्टिकल फाइबर- संपर्केन सम्बद्धाः सन्ति। ग्राम्यक्षेत्रेषु विगतत्रिषु वर्षेषु मोबाईलव्यवहारेषु २०० प्रतिशताधिकं वृद्धिः अभवत्। एषा सूचना राज्यसभा सदस्येन सिकंदरकुमारेण लिखिते "मोदीयुगे आर्थिक- सशक्तिकरणम्" इति पुस्तके प्रदत्ता अस्ति, यत् उपराष्ट्रपतिना सी. पी. राधाकृष्णनमहोदयेन दिसम्बरमासे विमोचितम्।
मोदीसर्वकारे मेट्रोजालस्य विस्तारः २०१४ तमे वर्षे २४८ किलोमीटर यावत् अभवत्, २०२५ तमे वर्षे १०१३ किलोमीटर अधिकं यावत् अभवत्। ११ राज्येषु २३ नगरेषु मेट्रोपरियोजनाः आरब्धाः सन्ति प्रतिदिनं दैनिकमेट्रोयात्री संख्या २०१३-१४ तमे वर्षे २८ लक्षम् आसीत्, ११.२ मिलियनं यावत् वर्धिता अस्ति। मेट्रोरेखायाः आरम्भस्य गतिः नवगुणा वर्धिता अस्ति। मेट्रोपरियोजनानां बजटं २०१३-१४ तमे वर्षे ५,७९८ कोटिरूप्यकाणां कृते २०२५-२६ तमे वर्षे ३४,८०७ कोटिरूप्यकाणां कृते वर्धितम् अस्ति। २०३० तमे वर्षे दिल्लीमेट्रोजालं ४०० किलोमीटर अधिकं भविष्यति, नूतनानां मेट्रोरेखाणां लाभः प्रतिदिनं प्रायः २,००,००० नूतनानां यात्रिकाणां लाभः भविष्यति, यत्र ६०,००० कार्यालयगन्तुकाः अपि सन्ति विगतपञ्चवर्षेषु देशे १,००० तः अधिकाः मेट्रोकक्षाः निर्मिताः सन्ति। शून्यबैङ्कशेषेण आरब्धस्य प्रधानमन्त्रिजनधनयोजनायाः अन्तर्गतं ५३१.३ मिलियनतः अधिकाः वित्तकोषसंख्याः उद्घाटिताः सन्ति, येषु ५५.६ प्रतिशतं महिलानां कृते अस्ति, ६६.६ प्रतिशतं च ग्रामीणक्षेत्रेषु अर्धनगरीयक्षेत्रेषु च अस्ति ग्रामीणपरिवारानाम् आर्थिकआवश्यकतानां पूर्तये ₹23,000 कोटिभ्यः अधिकम् ओवरड्राफ्टरूपेण वितरितम् अस्ति।

HP Congress- काङ्ग्रेसेन विधानसभास्तरे समन्वयकाः नियोजिणाः, द्वयोः दिवसयोः अन्तः कार्यभारं ग्रहीतुं आदेशः

हिमसंस्कृतवार्ताः- शिमला। हिमाचलप्रदेशे काङ्ग्रेसस्य "मनरेगा रक्षतु" इति आन्दोलनं तृणमूलस्तरस्य प्रभावी भवतु इति सुनिश्चित्य राज्यकाङ्ग्रेससमित्या एकं प्रमुखं सङ्घटनात्मकं पदम् अङ्गीकृतम् अस्ति। अस्य उपक्रमस्य भागत्वेन काङ्ग्रेसेन राज्ये सर्वेषु विधानसभाक्षेत्रेषु समन्वयकाः नियोजिताः। हिमाचलप्रदेश- काङ्ग्रेससमितेः प्रभारीणां अनुमोदनानन्तरं राज्यकाङ्ग्रेसस्य अध्यक्षेन विधानसभास्तरीयसमन्वयसमितीनां निर्माणं कृतम् अस्ति। चम्बा, काङ्गड़ा, लाहौल-स्पीतिः, कुल्लूः, मण्डी, हमीरपुरम्, ऊना, बिलासपुरम्, सोलनम्, सिरमौरः, शिमला, किन्नौरः च जनपदेषु सर्वेषु विधानसभाक्षेत्रेषु खण्डसंयोजकाः नियुक्ताः सन्ति। एते आदेशाः तत्क्षणमेव प्रभावी भविष्यन्ति। राज्यकाङ्ग्रेससमित्या निर्गतानाम् आदेशानाम् अन्तर्गतं एतेषां समितीनां प्राथमिकम् उद्देश्यं मनरेगा- सम्बद्धानां विषयाणां निरीक्षणं, आन्दोलनस्य दिशां प्रदातुं, तृणमूलस्तरस्य तस्य प्रभावी कार्यान्वयनं सुनिश्चितं च भवति समितिः समन्वयकान् एकदिनात् द्वयोः दिवसयोः अन्तः स्वनिर्दिष्टविधानसभाक्षेत्रं प्राप्तुं, जिलाकाङ्ग्रेसस्य अध्यक्षेन, जिलासमन्वयकेन च सह समन्वयं कृत्वा, विलम्बं विना कार्यं आरब्धुं निर्देशान् अददत्। काङ्ग्रेससमित्या स्पष्टीकृतं यत् अस्य आन्दोलनस्य सफलता शीघ्रकार्याणि, सशक्तसमन्वयः, सक्रियतृणमूलसहभागिता च निर्भरं भविष्यति। अस्मिन् विषये कोऽपि शिथिलता न सह्यते। समन्वयकानां कार्यं स्वस्वक्षेत्रेषु मनरेगाकर्मचारिभिः, पंचायतप्रतिनिधिभिः, सामान्यजनेन च सह संवादं कर्तुं, तेषां समस्यां प्रकाशयितुं, आन्दोलनं सुदृढं कर्तुं च दत्तम् अस्ति। राज्यकाङ्ग्रेससमित्याः कथनमस्ति यत् मनरेगा निर्धनानां ग्रामीणश्रमिकाणां च आजीविकायाः दृढः आधारः अस्ति, तेषां अधिकारानां रक्षणार्थं काङ्ग्रेसः प्रत्येकस्मिन् स्तरे युद्धं करिष्यति। दलः आशां प्रकटयति यत् निर्मिताः समन्वयसमितयः सर्वकारीयनीतिविरुद्धं जनभावनाः संयोजयित्वा आन्दोलने नूतनां ऊर्जां प्रविशन्ति। एचपीसीसी सचिवः गुलाबसिंह ठाकुरः कथयति यत् मनरेगाविषये दलं मार्गात् आरभ्य सङ्घटनपर्यन्तं निर्णायकं युद्धं करिष्यति। समितिः किन्नौरविधानसभाक्षेत्रे प्रतापनेगीं, लाहौल-स्पितौ आरतीनिर्मोहीं च समन्वयकरूपेण नियुक्तवती अस्ति।

हास्यकणिका- पति-पत्न्योः मध्ये हासपरिहासम्

1**पतिः-** यूयं पत्न्यः मद्येन सह एतादृशं द्वेषं किमर्थं कुरुथ?
पत्नी- यतः मद्यं पत्युः बुद्धिं भ्रामयति, पत्नीं पत्युः चिन्ता भवति।
पतिः 😯 - कथम्?
पत्नी- मद्यं पीत्वा मूषकसदृशः पतिः पत्न्याः पुरतः सिंहः भवितुं प्रयत्नं करोति, यत् सः कदापि भवितुं न शक्नोति। 🤣🤣🤣
पतिः- 😳😳😳😳
डॉ.विदुषी अग्रवालः

श्रीअरविंदसंस्कृतमहाविद्यालये करसोगे हिमाचल-संस्कृत-अकादमी-द्वारा कार्यक्रमः आचरितः

मकरसंक्रांतिः एकतायाः, अखण्डतायाः शक्ति-उपासनायाश्च प्रारम्भकालः - आचार्यरोशनकौशलः

हिमसंस्कृतवार्ताः - मण्डी। हिमाचल-संस्कृत-अकादमी-शिमला इत्यनया श्रीअरविन्द-संस्कृत-महाविद्यालये करसोगे मकर-सङ्क्रान्ति-उत्सवः आयोजितः।अस्मिन् अवसरे क्षेत्रस्य सुविख्याताः विद्वांसः आचार्य-रोशनलाल-कौशल-महोदयाः मुख्य-अतिथि-रूपेण उपस्थिताः आसन्। कार्यक्रमस्य अध्यक्षता डा. सेवकराम-शास्त्री-महोदयैः कृता। अस्मिन् कार्यक्रमे सारस्वत-अतिथिरूपेण डा. मनोज-शैलः, सेवानिवृत्त-तहसीलदारः वेदप्रकाशः, शिवकुमारश्च मञ्चासीनाः आसन्।कार्यक्रमस्य शुभारम्भः भगवत्याः सरस्वत्याः सम्मुखे दीप-प्रज्ज्वलनेन वैदिक-मङ्गलाचरणपुरस्सरं च अभवत्। महाविद्यालयस्य प्राचार्येण आचार्य-कुशाल-शर्मा-महोदयेन मुख्यातिथि-सहितं सर्वेषां आगन्तुकानां वाचिकं स्वागतं कृतम्। मञ्चस्य सञ्चालनं महाविद्यालयस्य आचार्येण लिखित-शर्मा-महोदयेन कृतम्। हिमाचलप्रदेश-संस्कृत-अकादम्याः अधिकारिभ्यां नरेन्द्रकुमारेण पवनकुमारेण च अतिथीनां सम्मानं कृतम्।तदनन्तरं महाविद्यालयस्य छात्र-छात्राभिः अनेके सांस्कृतिक-कार्यक्रमाः मकर-सङ्क्रान्तेः महत्त्वविषये भाषणादयश्च प्रस्तुताः। तेषु हिमांशु-नामकस्य छात्रस्य ओजपूर्णं भाषणं विशेषरूपेण उत्साहवर्धकं आसीत्। कार्यक्रमे उपस्थिताभ्यां आचार्य-शान्ताकुमारेण डा. गगनेश्वर्या च मकर-सङ्क्रान्ति-विषये स्वरचित-काव्यपाठः कृतः। सारस्वत-अतिथिभिः डा. मनोज-शैल-शिवकुमार-वेदप्रकाशैः मकर-सङ्क्रान्तेः सांस्कृतिकाः, पारम्परिकाः वैज्ञानिकाश्च पक्षाः व्याख्याताः। विशिष्टातिथिः हेतराम-ठाकुरः विशेषरूपेण करसोग-क्षेत्रस्य 'साजा' परम्परायाः उपरि प्रकाशं निक्षिप्तवान्। प्रस्तुति-कर्तृभ्यः प्रतिभागिभ्यः अकादम्याः पक्षतः मुख्यातिथीनां करकमलैः सम्मानं पुरस्कारश्च प्रदत्तः।मुख्यातिथिः रोशनलाल-कौशलः कार्यक्रमं सम्बोधयन् भारतीय-परम्परायाः, उत्सवानां माघमासस्य च महत्त्वं प्रतिपादितवान्। सः खगोलविद्या, द्वादश-आदित्याः, सूर्यस्य सङ्क्रमणगतिः, दक्षिणायन-उत्तरायण-विमर्शः तथा स्थानीय-परम्पराणां विस्तृतं ज्ञानं दत्तवान्। तेन प्रतिपादितं यत् मकर-सङ्क्रान्तिः एकतायाः, अखण्डतायाः शक्ति-उपासनायाश्च प्रारम्भकालः मन्यते। आचार्य-कौशलेन करसोग-क्षेत्रे प्रचलन्तः पाजा-हवन-गुड़-तिल-कृशर-इत्यादि-भोज्यपदार्थानां महत्त्वं विस्तरेण उक्तं तथा च आचरणार्थं सरलाः प्रयोगाः अपि सूचिताः।कार्यक्रमस्य समापन-अवसरे अध्यक्षीय-भाषणे डा. सेवकराम-शास्त्री अवदत् यत् मकर-सङ्क्रान्तेः सिद्धान्तान् आचरणशीलतां च नूतन-सन्ततिं प्रति प्रापयितुं एतादृशानां कार्यक्रमाणां विशेषं महत्त्वं वर्तते। अस्मिन् दृष्ट्या सः संस्कृत-अकादम्यै आयोजक-आचार्येभ्यश्च वर्धापनं शुभकामनाश्च दत्तवान्।अस्मिन् अवसरे क्षेत्रस्य विशिष्टाः विद्वांसः सामाजिकाश्च यथा— प्रकाशशास्त्री, भावेन्द्रशास्त्री, धर्मपालशास्त्री, आचार्यबलवन्तः, कपिलशास्त्री, डा किशोरीलालः, डा. गगनेश्वरी, कपूरचन्दः, भूपेन्द्रशास्त्री, गुड्डूशास्त्री, डा. खेमराजः, डा. परमानन्दः संस्कृतशिक्षकपरिषदः राज्यवित्तसचिवः लोकपालः जिला-उपाध्यक्षः देविन्द्रः इत्यादयः उपस्थिताः आसन्।

विपक्षस्य नेता जयरामठाकुरः अर्की-अग्निकाण्डस्थलस्य निरीक्षणं कृतवान्

अकथयत् च सर्वकारस्य मनोवृत्तिः निन्दनीया

हिमसंस्कृतवार्ताः - अर्की। पूर्वमुख्यमन्त्री विपक्षस्य नेता च जयरामठाकुरः लोकसभासांसदः सुरेशकश्यपः च बुधवासरे अर्की-अग्निकाण्डस्थलं गत्वा प्रभावितपरिवारैः सह मिलित्वा तेषां कृते सान्त्वनां दत्तवन्तः। उभौ नेतारौ स्थलस्य निरीक्षणं कृत्वा स्थानीयव्यापारिणां सामान्यजनस्य च समस्याः श्रुतवन्तौ। जयरामठाकुरः अवदत् यत् एतत् दृश्यं भयंकरं स्यात्, अनेके जनाः स्वगृहस्य अन्तः जीविताः दग्धाः अभवन्।

सः मुख्यमन्त्रिणः सुक्खो मनोवृत्तिः अत्यन्तं असंवेदनशीला इति उक्तवान्, पीडिताः अन्यराज्यानां श्रमिकाः अपि सन्ति चेदपि तेषां प्रति सर्वकारस्य उदासीनता निन्दनीया इति च अवदत्। सः प्रश्नं कृतवान् यत् अग्निप्रकोपसमये अग्निनिविदानां अभावः किमर्थम् आसीत्, अग्निः समये नियन्त्रितुं न शक्यते, यस्य परिणामेण एतादृशी महती प्राणहानिः अभवत् जयरामठाकुरः अवदत् यत् भविष्ये एतादृशाना घटनानां पुनरावृत्तिः न भवन्तु एतदर्थं सर्वकारेण कठोरसुरक्षामानकानि निर्धारयितव्यानि।

उच्च शिक्षायां सहयोगस्य शोधस्य बौद्धिक- सहभागितायाः च संस्कृतिं सुदृढीकरोति संकायानाम् आदानप्रदानम् -आचार्यः ललितकुमार अवस्थी

संकायानाम् आदान-प्रदानं कार्यक्रमः उच्चशिक्षायां सहयोगस्य, शोधस्य, बौद्धिक सहभागितायाः च तां संस्कृतिं सुदृढीकरोति या अद्यतनीयस्य ज्ञान-आधारितस्य समाजस्य अनिवार्यता अस्ति। एतान् शब्दान् आचार्यः ललितकुमार अवस्थीवर्यः विभागाध्यक्षः इतिहासविभागः डॉ. राकेशकुमारशर्मावर्यस्य संकाय-आदान-प्रदान- कार्यक्रमान्तर्गतं तस्य गुजरातराज्यात् विश्वविद्यालयं प्रत्यागमनानन्तरं उक्तवान्। तेनोक्तं यत् विश्वविद्यालयस्य अयं प्रयासः न केवलं द्वयोः विश्वविद्यालययोः मध्ये अकादमिक- सम्बन्धान् सुदृढीकरोति अपि तु राष्ट्रीयस्तरे शोध- नवाचार- बौद्धिकसहयोगमपि नवीनदिशां प्रददाति। सः अकथयत् यत् अस्माकं विश्वासः अस्ति यत् एतादृशाः कार्यक्रमाः शोधार्थिभ्यः, संकायसदस्येभ्यश्च व्यापक- अवसराणां द्वाराणि उद्घाटयिष्यन्ति। ध्यातव्यमस्ति यत् सरदारपटेल विश्वविद्यालयः, मंडी हिमाचलप्रदेशतः प्रथमवारं संकाय आदान– प्रदानकार्यक्रमस्य अंतर्गतं इतिहासविभागस्य विभागाध्यक्षः डॉ. राकेशकुमारशर्मा 6- 12 जनवरी पर्यन्तं सरदारपटेलविश्वविद्यालयः वल्लभः विद्यानगरं, आनंद (गुजरात) इत्यत्र शैक्षणिकसहभागिताम् अकरोत्। अयं कार्यक्रमः उभयोः विश्वविद्यालययोः मध्ये संपन्नस्य सहभागिताज्ञापनान्तर्गतं आयोजितः आसीत्। अस्मिन् कार्यक्रमे डॉ. राकेशकुमारशर्मणा इतिहासविभागे सरदार वल्लभभाई पटेलस्य नेतृत्वस्य, राष्ट्रनिर्माणे च तेषां भूमिका, तेषां सामाजिककार्येषु च विशेषव्याख्यानानि प्रस्तुतानि। तस्य व्याख्यानेषु सरदारपटेलस्य प्रशासनिकदक्षता, रियासतानां एकीकरणे तस्य ऐतिहासिकभूमिका, सामाजिकसमरसतां प्रति तेषां प्रतिबद्धता, आधुनिकभारतस्य राज्यनिर्माणप्रक्रियायां तेषां योगदानस्य च तथ्याधारितं विश्लेषणात्मकं विवेचनं कृतम्। विद्यार्थिनः शोधार्थिनः संकाय- सदस्याः च एतानि व्याख्यानानि अत्यन्तोपयोगीनि, प्रेरणास्पदानि इति उक्तवन्तः। क्रमेऽस्मिन् डॉ. राकेशकुमारशर्मा इतिहासविभागद्वारा आयोजिते राष्ट्रीयपरिसंवादे “एक भारतं श्रेष्ठ भारतं इत्यस्य स्वप्नद्रष्टाः सरदार वल्लभभाई पटेलः” इत्यत्र बीजवक्तृरूपेण उद्घाटनवक्तव्यं अकरोत्। डॉ. राकेशकुमारशर्मा स्ववक्तव्ये उक्तवान् यत् मत्कृते अत्यंतसम्मानस्य, बौद्धिकसंतोषस्य च विषयः अस्ति यत् कुलपतिः आचार्यः ललितकुमारवर्यस्य दूरदृष्ट्या, मार्गदर्शनेन च सरदारवल्लभभाईपटेलस्य नाम्ना स्थापितः वल्लभ- विद्यानगर- गुजरातविश्वविद्यालये सरदारपटेलस्य नेतृत्वे सामाजिककार्येषु राष्ट्रनिर्माणे तेषां योगदाने विचारप्रकटनस्य अवसरः प्राप्तः। तेन विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः प्रो. निरंजनभाई पटेलः, कुलसचिवः डॉ. भाईलाल परसोतमभाई पटेलः, प्रो. वसंत पटेलः अध्यक्षः, इतिहासविभागेन च मेलनम् अकरोत्। अस्मिन् अवसरे प्रो. जागीश पांड्या, पूर्व अध्यक्षः इतिहासविभागः, आचार्यः प्रो. हेमंत दवे, सहाचार्यः डॉ. दलीप चौधरी, डॉ अर्पित पटाडिया, अतिथिप्राध्यापकाः पूजा, अजयः, भार्गवसहितं शोधार्थिनः, स्नातकोत्तरइतिहासस्य विद्यार्थिनः उपस्थिताः आसन्। अयं कार्यक्रमः निस्संदेहः सहमतिज्ञापनस्य (एम. ओ. यू.) प्रभावीक्रियान्वयनस्य दिशि महत्त्वपूर्णं चरणं मन्यते। अयं अकादमिक- उत्कृष्टता, अंतर्राज्यीय सहयोगस्य भारतीय- इतिहास- संस्कृतेः गहन-अध्ययनं नवीनगतिं प्रदास्यति।

KKSU Ramtek - स्वामी विवेकानन्देन भारतस्य सशक्तीकरणाय आत्मनिर्भरत्वाय च दिशा प्रदत्ता – प्रो. परागजोशीः

स्वामी विवेकानन्द-जयंती-अवसरे भारतबोध-प्रज्ञाप्रवाह-ग्रन्थ-अध्ययन-कार्यशालायाः उद्घाटनम्।

हिमसंस्कृतवार्ताः - डॉ रेणुका बोकारे, नागपुरम्।
कविकुलगुरुकालिदास-संस्कृत-विश्वविद्यालयस्य IKS-केन्द्रस्य राष्ट्रियसेवा-योजनायाश्च संयुक्ततत्त्वावधानान्तर्गतं स्वामी विवेकानन्द-जयंतीं मातृजिजाऊ-जयंतीं तथा युवा-दिवसं च उपलक्ष्य विविधाः कार्यक्रमाः आयोजिताः। अस्मिन् अवसरे संस्कृत-भाषा-साहित्य-विभागाध्यक्षः प्रो. परागजोशीः विशेष-व्याख्यानं प्रदत्तवान्। कार्यक्रमस्य शुभारम्भः स्वामी विवेकानन्दस्य मातृजिजाऊश्च चित्रयोः पुष्पाञ्जल्यार्पणेन दीपप्रज्वलनेन च कृतः। कार्यक्रमस्य अध्यक्षतां परमपूज्य-गोलवलकर-गुरुजी-शैक्षणिक-परिसरस्य प्रमुखः प्रो. हरेकृष्ण-अगस्तीः अलङ्कृतवान्। कार्यक्रमस्य प्रस्तावनां राष्ट्रियसेवा-योजनायाः निदेशकः डॉ. जयवन्त-चौधरीः प्रस्तुतवान्। प्रस्तावनायां डॉ. चौधरीः उक्तवान् यत् प्रत्येकः विद्यार्थी स्वीयाः आन्तरिकाः क्षमताः विकासयेत्, मानसिक-स्वास्थ्यस्य च पोषणं कर्तव्यम्। तदनन्तरं विद्यार्थिषु आत्मविश्वासस्य निर्भयतायाश्च निर्माणं अत्यावश्यकम्, येन ते जीवनस्य विविधाः चुनौतयः समर्थतया समासादयितुं शक्नुवन्ति। एकाग्रता लक्ष्ये च केन्द्रीकरणं व्यक्तित्व-विकासाय अत्यन्तं आवश्यकम् इति अपि तेन प्रतिपादितम्।

स्वामीविवेकानन्दस्य जीवनचरितं अवश्यमेव अध्ययेतव्यम् - प्रो. परागजोशीः

मुख्यवक्ता प्रो. परागजोशीः स्वीय-व्याख्याने स्वामी विवेकानन्दस्य जीवनस्य विविधाः घटनाः प्रकाशयामास। सः अवदत् यत् स्वामी विवेकानन्दस्य जीवनचरितं प्रत्येकः युवा अवश्यं पठेत्, तस्मात् प्रेरणां च गृह्णीयात्। स्वामी विवेकानन्देन भारतीय-संस्कृतेः महत्त्वं विश्वस्य समक्षं प्रतिपादितम्, युवभ्यश्च स्वाभिमानस्य कर्तृत्वस्य चरित्र-निर्माणस्य च मन्त्राः प्रदत्ताः।आत्मविश्वास-राष्ट्रभक्ति-मानवसेवा-आधारिताः स्वामी विवेकानन्दस्य विचाराः अद्यापि भारतं सशक्तं आत्मनिर्भरं च कर्तुं मार्गं दर्शयन्ति। तेषां विचारानुसारं आत्मविश्वास-शिस्त-कर्तव्यबोध-राष्ट्रसेवायुक्ता युवा-पीढी एव भारतं महाशक्तिं कर्तुं समर्था। ऊर्जा-विचार-परिवर्तन-क्षमतायुक्ताः युनः राष्ट्रस्य सत्याधिष्ठानाः सन्ति इति तेन प्रतिपादितम्।प्रो. हरेकृष्ण-अगस्तीः स्वीय-अध्यक्षीय-भाषणे मातृजिजाऊयाः त्यागं स्मारयन् आदर्श-मातृ-गुरु-स्वरूपे प्रकाशं कृतवान्। कार्यक्रमस्य सञ्चालनं राष्ट्रियसेवा-योजनायाः छात्रा ईशा-मशानकर इत्यया कृतम्।एकविंशति-दिवसीय-ग्रन्थ-अध्ययन-कार्यशालायाः उद्घाटनम्युवा-दिवस-अवसरे विश्वविद्यालयीय-विद्यार्थिनां कृते राष्ट्रियसेवा-योजना तथा IKS-केन्द्रस्य संयुक्ततत्त्वावधानान्तर्गतं अभिनवः उपक्रमः आरब्धः। 'भारतबोध-ज्ञान-प्रवाह' इति नाम्ना एकविंशति-दिवसीया कार्यशाला उद्घाटिता। विद्याभारत्या प्रकाशितायाः भारतबोध-प्रज्ञाप्रवाह-ग्रन्थमालायाः विविध-ग्रन्थानां अध्ययनं कृत्वा विद्यार्थिभिः स्वविचाराः प्रस्तुताः करिष्यन्ते।उद्घाटन-सत्रे प्रथमं व्याख्यानं ज्योतिष-विभागस्य विद्यार्थी विष्णुवर्धनः प्रस्तुतवान्। अस्मिन् अवसरे प्रो. हरेकृष्ण-अगस्तीः अवदत् यत् एषः ग्रन्थ-अध्ययन-उपक्रमः स्वामी विवेकानन्दस्य 'शिक्षया आत्मविकासः' इति विचारं व्यवहारतः साकारयन् प्रशंसनीयः प्रयोगः अस्ति।अस्य उपक्रमस्य उद्देश्यं विद्यार्थिषु स्वतन्त्र-चिन्तन-क्षमतायाः विकासः, लेखन-भाषणयोः माध्यमेन स्वविचाराणां प्रभावी-अभिव्यक्तेः कौशल-विकासश्च अस्ति। विश्वविद्यालयीयाः विद्यार्थी निर्भीकाः स्पष्ट-विचारयुक्ताश्च भवन्तु — एतदेव अस्य प्रयासस्य मूल-लक्ष्यम्।एषः उपक्रमः IKS-केन्द्रस्य प्रमुखया प्रो. कलापिनी-अगस्तीया राष्ट्रियसेवा-योजना-समन्वयकेन डॉ. जयवन्त-चौधरीणां मार्गदर्शनेन सम्पन्नः। शिक्षां आत्मविकासस्य साधनं मन्यमानस्य स्वामी विवेकानन्दस्य विचारान् प्रत्यक्ष-उपक्रमेण साकारयितुं प्रशंसनीयम्। अस्मिन् अवसरे रामटेक-परिसरस्य सञ्चालकेन प्रो. हरेकृष्ण-अगस्तिना प्रमुख-वक्त्रा प्रो. परागजोशिना च शुभहस्ताभ्यां सर्वे सहभागी-विद्यार्थिनः प्रमाणपत्रैः सम्मानिताः।

सभ्यता- संस्कारयोः प्रतीकः योगः- "ऋषिकण्डवालः"

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुलदीपमैन्दोला।
कण्वनगरी-कोटद्वारे योगक्षेत्रे सार्थकयोगशाला-योगासन- क्रीडाप्रशिक्षण- कार्यशालायाः सफलं समापनं सञ्जातम्। ख्यातिप्राप्तैः योगविद्यार्थिभिः प्रशिक्षकैश्च संयुक्तरूपेण कार्यशाला आयोजिता। अस्याः कार्यशालायाः समापनं मङ्गलवासरे हर्षोल्लासेन सम्पन्नम्। अवसरेऽस्मिन् योगासन- प्रतियोगिता, एकलनृत्य- प्रतियोगिता, चित्रकला- प्रतियोगिता, पुरस्कारवितरण- सम्मानसमारोहः चापि आयोजितः।कार्यक्रमस्य शुभारम्भः मुख्यातिथिना ऋषिकण्डवाल- महाभागेन (सिंचन- परामर्शक- उपाध्यक्षः, सम्मानप्राप्त- राज्यमन्त्री- उत्तराखण्डसर्वकारः) दीपप्रज्वलनेन कृतः। मुख्यातिथिना बालकैः सह गणमान्य-अतिथयः छात्राश्च सम्मानिताः, पुरस्काराश्च वितरिताः।राष्ट्रीयस्तरे पदकप्राप्तेषु क्रीडकेषु बालयोगी सार्थकः कण्डवालः, संस्कृतिः गुसाईं, सन्तोषी रावतः, किशिता गुप्ता इत्येते विशेषरूपेण सम्मानिताः। तथा प्रतियोगितासु प्रथम-द्वितीय- तृतीयस्थानप्राप्ताः सर्वे प्रतिभागिनः पदकप्रमाणपत्रैश्च अलंकृताः। एतत् आयोजनं सार्थकयोगशालायाः कृते नितान्तं गर्वकरः क्षणः अभवत्। कार्यक्रमे डिस्कवर उत्तराखण्ड 24 न्यूज इत्यस्य प्रतिनिधिः अम्बेशः पन्तः, डॉ. रमाकान्त कुकरेती, कुलदीप मैन्दोला, रोशन गौडः, जितेन्द्रः धस्मानः, ममता गौडः, जनार्दनः द्विवेदी, प्रमोदः कण्डवालः, जगदम्बा कण्डवालः, अञ्जलि बिष्टः, पूजा रावतः, सर्वे अभिभावकाः उपस्थिताः सन्तः पूर्णं सहयोगं प्रदत्तवन्तः।

राज्य-राष्ट्रीय-स्तरे राकेशकण्डवालः छात्रैः सह योगेन प्रसृतः

मार्गदर्शनं कुर्वन् मुख्यातिथिः श्री ऋषिकण्डवालः अवदत्- "संयमः अनुशासनं च एव योगः। अल्पवयसि एव योगाभ्यासेन या प्रतिभा अर्ज्यते, सा अस्माकं सभ्यतासंस्कारयोः प्रतीकम्। आधुनिक- कौशल-संयुक्तयोगासनानि सम्पूर्णजीवनस्य स्वास्थ्याय भवितुमर्हन्ति। राकेशः कण्डवालः कण्वनगरीतः प्रदेशे देशे च विद्यार्थिभिः योगस्य कीर्तिं प्रसारयति।" संस्कृतक्षेत्रस्य आचार्यः शारीरिक-शिक्षकश्च राकेश कण्डवालः योगक्षेत्रे विशिष्टां उपलब्धिं प्राप्नोति। सः 2011 वर्षात् आरभ्य संस्कृतशिक्षणेन सह शारीरिकशिक्षायां योगप्रशिक्षणमपि ददाति। तस्य छात्राः जनपदे, प्रदेशे, राष्ट्रस्तरे च विजयध्वजं प्रसारयन्ति।तस्य पुत्रः सार्थकः कण्डवालः अपि योगासनेषु गिनीज-वर्ल्ड-बुक इत्यत्र स्वनामाङ्कनं कृतवान्। अद्य तेषां माध्यमेन विविधेषु क्षेत्रेषु योगशालाः सञ्चालिताः सन्ति, छात्राः प्रशिक्षकरूपेण योगप्रशिक्षण- कार्यशालाः अपि सञ्चालयन्ति। एतस्य वर्षस्य प्रारम्भे तेषां निज-आवासे सार्थकयोगशाला क्रीडायोगासन-कार्यशालायाः विधिवत् उद्घाटनं सम्पन्नम्, यस्याः अध्यक्षपदे कविता कण्डवालः विराजन्ते, संरक्षकः राकेश कण्डवालः अस्ति। प्रशिक्षकरूपेण सन्तोषी रावतः, सोनम रावतः, शुभम् रावतः, सार्थक कण्डवालः इत्यादयः तेषां शिष्याः प्रतिदिनं योगप्रसारे महत्त्वपूर्णं योगदानं ददति।

कुमारभास्करवर्म- संस्कृत- पुरातनाध्ययन- विश्वविद्यालये सर्वदर्शनविभागे आचार्यपदे उमामहेश्वरी बी नियुक्ता

हिमसंस्कृतवार्ताः-डॉ.निशिकान्तपाण्डेयः, नलबारी, असमप्रदेशः।
सोमवासरे स्वामीविवेकानन्दस्य जन्मदिवसावसरे १२/०१/२०२६ इत्यस्मिन् पुण्यतमे शुभदिने कुमारभास्करवर्म- संस्कृत- पुरातनाध्ययन- विश्वविद्यालयस्य सर्वदर्शनविभागे आचार्या उमामहेश्वरी बी इति नामधेया प्रख्यातसंस्कृतविदुषी आचार्यपदेन नियुक्ता जाता। इदं विभागस्य विश्वविद्यालयस्य च परमं सौभाग्यमेव।सा तिरुपतिसंस्कृतविश्वविद्यालयात् संस्कृतवाङ्मये उच्चशिक्षां सम्यगवाप्य ततः काशी-हिन्दू- विश्वविद्यालयतः न्यायशास्त्रे विद्यावारिध्युपाधिं (Ph.D.) प्राप्तवती। अध्ययन– अनुसन्धान– अध्यापनक्षेत्रेषु तस्याः प्रौढा प्रतिभा गाम्भीर्यपूर्णा दृष्टिः शास्त्रीयपरम्परायाः आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये विवेचनकौशलं च सर्वत्र प्रशंसनीयं विद्यते।अनन्तरं सा श्रीसोमनाथसंस्कृतविश्वविद्यालयस्य दर्शनविभागे द्वादशवर्षाणि यावत् निरन्तरं समर्पणभावेन अध्यापनकार्यं कृतवती। तस्याः अध्यापनशैली छात्रहितैषिणी विचारोत्तेजकव्याख्यानानि अनुसन्धानप्रेरकदृष्टिकोणश्च विद्यार्थिनां सहकर्मिणां च मध्ये विशेषरूपेण आदृतः अभवत्।

अखिलभारतीयब्राह्मणसमाजस्य मध्यप्रदेशस्य प्रदेशाध्यक्षैः पुष्पेन्द्रमिश्रैः प्रथमपुरस्कारः प्रदत्तः

हिमसंस्कृतवार्ताः- प्रवेशकुमारशुक्लः, भोपालम्)महर्षिमैत्री–कन्दुकक्रीडा- प्रतियोगितायाः अन्तर्गतमायोजितेषु क्रीडामेलनेषु दर्शकाः अत्यन्तं रोमाञ्चकं क्रीडाप्रदर्शनम् अवलोकितवन्तः। सञ्चालितेषु मेलनेषु क्रीडकानां उत्कृष्टप्रदर्शनेन दर्शकाः अन्तपर्यन्तम् आकृष्टाः अभवन्, क्रीडाभावनायाः मनोहरः परिचयः प्राप्तः। प्रतियोगितायाः तृतीयदिने पञ्च क्रीडामेलनानि आयोजितानि, येषु सर्वेषु अपि तीव्रः स्पर्धाभावः सुस्पष्टः आसीत्। कार्यक्रमस्य आरम्भे नाणिका- निर्णय- क्रियया शुभारम्भः कृतः, तदनन्तरं विधिवत् क्रीडामेलनानामायोजनं सम्पन्नम्। प्रथमं क्रीडामेलनं रायसेन– उज्जयिनी– समूहयोः मध्ये सम्पन्नम्, यस्मिन् दीर्घसंघर्षस्यानन्तरं रायसेनसमूहः विजयम् अवाप्तवान्। द्वितीयं क्रीडामेलनं महर्षिसंस्थान– समूहेन रायसेनसमूहेन च सम्पन्नम्, यत्र सन्तुलितदण्डप्रहारम्, उत्तम– कन्दुकक्षेपण– प्रदर्शनेन महर्षिसंस्थानसमूहः जयम् अलभत्।तृतीयक्रीडामेलने महाकाल– उज्जयिनी– समूहः महर्षिसंस्थानसमूहेन सह प्रतिस्पर्धायाम् आसीत्। अत्रापि महर्षिसंस्थानसमूहेन निरन्तरं द्वितीयविजयः प्राप्तः। चतुर्थं क्रीडामेलनं बाहुबली– विदिशा– समूहयोः मध्ये आयोजितं, यस्मिन् बाहुबलीसमूहेन उत्कृष्टक्रीडां प्रदर्श्य विदिशासमूहः पराजितः।नीलकण्ठसमूहस्य महर्षिदुर्वासासमूहस्य च मध्ये आयोजितम् अन्तिमं क्रीडामेलनं दिवसस्य सर्वाधिकं रोमाञ्चकरम्, आकर्षकरञ्च अभवत्। एतदेव क्रीडामेलनं प्रतियोगितायाः अन्तिमं, सर्वाधिकं दर्शकप्रियं मेलं च आसीत्। इयं क्रीडा अंकुरपाण्डेयमहोदयस्य संयोजकत्वेन पूर्णा अभवत्। प्रतियोगितायाः समापनसमये आयोजिते पुरस्कारवितरण– कार्यक्रमे अखिलभारतीय-ब्राह्मणसमाजस्य मध्यप्रदेशस्य प्रदेशाध्यक्षैः पुष्पेन्द्रमिश्रैः प्रथमपुरस्कारः विजेतृसमूहेभ्यः प्रदत्तः।

।।भारतदेशे संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।।

संस्कृतभाषा भारतदेशस्य प्राचीनतमा समृद्धा च भाषा अस्ति। एषा केवलं संवादस्य साधनं न अपि तु भारतस्य ज्ञानपरम्परायाः संस्कृतेः जीवनदर्शनस्य च मूलाधारः अस्ति। भारतीयसभ्यतायाः आत्मा संस्कृतभाषायामेव निहितः अस्ति। वेदाः उपनिषदः ब्राह्मणग्रन्थाः आरण्यकानि रामायणं महाभारतं पुराणानि आयुर्वेद- योगशास्त्र- न्याय-दर्शनानि इमानि सर्वाणि संस्कृतभाषायामेव रचितानि सन्ति। अतः संस्कृतं भारतस्य बौद्धिक-इतिहासस्य मूलं मन्यते।
संस्कृतभाषा ज्ञानविज्ञानस्य महत्त्वपूर्णं साधनम् अस्ति। गणिते शून्यस्य अवधारणा ज्योतिषे ग्रहगणना आयुर्वेदे शरीरस्य समग्रचिकित्सा योगे मनःशरीरयोः सामञ्जस्यम्- एतानि सर्वाणि संस्कृतग्रन्थेषु स्पष्टं वर्णितानि सन्ति। चरक-सुश्रुतसंहिता आर्यभट्टीयमित्यादयः ग्रन्थाः अद्यापि प्रासङ्गिकाः। संस्कृतभाषायाः विशेषता तस्याः वैज्ञानिकस्वभावः अस्ति। अस्याः भाषायाः व्याकरणमत्यन्तं नियमबद्धं तर्कसंगतं चास्ति। पाणिनीयव्याकरणं विश्वस्य सर्वाधिकं वैज्ञानिकं व्याकरणमिति मन्यते।
अतः सङ्गणकविज्ञाने कृत्रिमबुद्धौ (Artificial Intelligence) भाषाप्रक्रियायां च संस्कृतस्य उपयोगिता वर्धमाना अस्ति। संस्कृताध्ययनं मानसिकविकासे अपि सहायकं भवति। श्लोकपाठेन स्मरणशक्तिः वर्धते सूत्राध्ययनेन तार्किकचिन्तनं विकसितं भवति छन्दोऽध्ययनेन एकाग्रता लभ्यते। अतः संस्कृतं संज्ञानात्मक- विकासस्य (cognitive development) प्रभावी साधनम् अस्ति। संस्कृतसाहित्यं नैतिकमूल्यानां भण्डारः अस्ति। सत्यं अहिंसा करुणा कर्तव्यबोधः परोपकारः एते मूल्याः संस्कृतग्रन्थेषु स्पष्टतया दृश्यन्ते। “सत्यमेव जयते”, “वसुधैव कुटुम्बकम्” “अहिंसा परमो धर्मः” एतानि वाक्यानि भारतीयजीवनदर्शनस्य आधारभूततत्त्वानि सन्ति। संस्कृतभाषा सांस्कृतिक-एकतायाः सेतुः अस्ति। भारतस्य विभिन्नप्रदेशेषु विभिन्नाः भाषाः सन्ति किन्तु संस्कृतं तासां सर्वासां भाषाणां मूलभाषा अस्ति। आधुनिककाले अपि संस्कृतं न अप्रासङ्गिकम्। विद्यालयेषु विश्वविद्यालयेषु अनुसन्धानसंस्थासु ऑनलाइनमाध्यमेषु च संस्कृतस्य पुनरुत्थानं दृश्यते। अनेके देशाः अपि संस्कृताध्ययनं कुर्वन्त यत् अस्य वैश्विकमहत्त्वं प्रमाणयति। विश्वस्य सर्वेषु देशेषु विश्वविद्यालयेषु संस्कृतविभागाः सन्ति। विदेशीयविद्वांसः भगवद्गीता-उपनिषद्- योगसूत्राणि च अध्ययनं कृत्वा भारतीयदर्शनस्य गाम्भीर्यं अनुभवन्ति। संस्कृतभाषा व्यक्तित्वविकासे अपि महत्त्वपूर्णां भूमिका वहति। संस्कृतवाक्येषु शिष्टाचारः, विनयः, सौम्यता च स्वाभाविकतया निहिताः सन्ति। 'भवान्' 'कृपया' क्षम्यताम्' इत्यादयः शब्दाः संवादे सभ्यतां संस्कारं च जनयन्ति। अतः संस्कृतं केवलं भाषा न अपि तु संस्कारशिक्षायाः सूत्रधाररूपेण अपि तिष्ठति।
पर्यावरणचिन्तायां संस्कृतसाहित्यं अत्यन्तं समृद्धम्। वेदेषु पृथिवी माता इव वर्णिता अस्माकं जीवनदायिनी नद्यः मातरः इव पूजिताः वृक्षाः तु जीवनदातारः इव स्वीकृताः। ऋग्वेदस्य **“माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः”** इति भावः अद्यतनपर्यावरणसंरक्षणस्य मूलमन्त्रः भवितुं शक्नोति। राष्ट्रनिर्माणे संस्कृतभाषायाः योगदानं अविस्मरणीयम्। राष्ट्रचिह्ने स्थितं **“सत्यमेव जयते”** इति वाक्यं केवलं जयघोषः न अपि तु शासनस्य नैतिकाधारः अस्ति। संस्कृतभाषा नागरिकेषु कर्तव्यबोधं राष्ट्रप्रेम तथा आत्मगौरवं जागरयति। यद्यपि कालेन संस्कृतस्य उपयोगः न्यूनः अभवत् तथापि अद्य पुनः तस्य पुनरुत्थानं दृश्यते। नवशिक्षानीति- डिजिटलपाठ्यक्रमाः संस्कृतसंवादप्रयोगाः सामाजिकमाध्यमेषु संस्कृतलेखनम् एते सर्वे संस्कृतस्य नवजीवनस्य सूचकाः सन्ति। आवश्यकं केवलं एतत् संस्कृतं जनजीवने पुनः स्थापनीयम्। उपसंहाररूपेण संस्कृतभाषा भूतस्य गौरवं वर्तमानस्य मार्गदर्शिकाभविष्यस्य आधारः च अस्ति। एषा मृतभाषा न, अपि तु चिरजीविनी ज्ञानधारा अस्ति।

यत्र संस्कृतं तत्र संस्कारः, यत्र संस्कारः तत्र संस्कृतिः।
यत्र संस्कृति तत्र राष्ट्रस्य स्थैर्यम्, जलेखकः-
अतिथ्याध्यापकः डॉ. निशिकान्तपाण्डेयः, कैकाला संस्कृत विद्यापीठ, तन्मयपाण्डेयः, ऑनलाइन-संस्कृतपाठशाला, मालदा, संस्कृतभाषीदेवेशः, लक्ष्णौ।

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।
काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अद्य एका सुखदा घटना श्रुता मया। एकेन यात्रिकेण रेलयाने स्वपत्न्याः उत्तरीयं विस्मृतम्। किन्तु 'रेल-सहाय्य-सेवायाः' उपयोगः कृतः, ततः तेन तत् वस्त्रं पुनः प्राप्तम्।
नन्दिनी- सत्यं, तस्याः सेवायाः प्रशंसा सर्वत्र कृता। अपरं च, भाग्यनगरस्य 'प्रौद्योगिकी-संस्थानस्य' एकेन स्नातकेन जापानदेशस्य कार्य-संस्कृतेः विषयः चर्चितः।
काव्या- नूनं रोचकम्। तेन भारत-जापान-देशयोः कः भेदः दृष्टः?
नन्दिनी- तेन प्रतिपादितं यत् जापान-देशे कार्य-समाप्तेः अनन्तरं मानसिक-विरामः प्राप्तः। किन्तु अत्र भारतदेशे कार्यालयात् गृहं गत्वापि कार्यचिन्ता न त्यक्ता। अतः जापानदेशस्य पद्धतिः रोचते तस्मै।
काव्या- जापानदेशस्य व्यवस्था तु उत्तमा, मह्यमपि रोचते। किन्तु विदेशे भारतीयानां वार्ताचक्रं कथं चलति?
नन्दिनी- तत्रापि आश्चर्यं वर्तते। बिहार-राज्यस्य एकेन यूना अमेरिकादेशस्य 'लॉस-एञ्जेलिस' नगरे भारतीयप्रातराशस्य विक्रयणमारब्धम्।
काव्या- अतिशोभनम्। किन्तु किमर्थं सः चर्चां गतः?
नन्दिनी- तेन एक-चषक-मितस्य चायस्य कृते ७८० रुप्यकाणि स्वीकृतानि! तस्य चायविक्रयणस्य चलच्चित्रमन्तर्जाले बहुभिः दृष्टम्, सर्वत्र प्रसृतं च।
काव्या- अहो! चायस्य एतावत् मूल्यम् आश्चर्यकरमस्ति। तत्र गमनं तु न रोचते मह्यम्। अधुना का अन्या वार्ता?
नन्दिनी- आङ्ग्लदेशे एकेन नरेण विचित्रं कार्यं कृतम्। तेन 'मार्ग-शङ्कूनां' विशालः सङ्ग्रहः कृतः।
काव्या- मार्ग-शङ्कूनां सङ्ग्रहः? एषः किमर्थं कृतः?
नन्दिनी- तस्य प्रतिवेशिभिः सह तस्य 'न्यायिक-विवादः' जातः। तस्मात् कारणात् तेन एषः निर्णयः कृतः। अधुना तस्य समीपे पञ्चशताधिकं शङ्कवः सन्ति, अतः एवं विश्व-कीर्तिमानं स्थापितमस्ति।
काव्या- अस्तु तर्हि। अद्यतनाय एतावदेव। पुनर्मेलिष्यावः। नमो नमः।

"लौकिकन्यायकोशः"

"शाखाचन्द्रन्यायः"

कस्मैचिद् चन्द्रः दर्शनीयः चेत् किं क्रियते? समीपवर्तिनः वृक्षस्य शाखासु निलीनस्य चन्द्रस्य दर्शनं कार्यते खलु। यथा- "तत्र शाखाग्रे चन्द्रः दृश्यते " इत्यादि। कस्यापि उपलक्षणस्य साहाय्येन कस्यापि स्पष्टीकरणं क्रियते चेत् अस्य न्यायस्य प्रयोगः भवति।
यथा-"तरुशाखाग्रदृष्ट्यैव सोमं यद्वत् प्रदर्शयेत्। निष्कोशं कोशदृष्ट्यैव प्रतीति ब्रह्म दृश्यते।।
{तैत्तिरीयभाष्यवार्तिके २-१-२३२}

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्